

pouka, da bi se računalo zlasti z neizmernimi števili; tu se je treba ozirati v prvi vrsti na mnogostransko uporabo v navadnem življenju, na naloge iz urejenega gospodarstva in iz delokroga navadnega rokodelca. S takim poukom usposobimo učence, da bodo pozneje redni, eksaktni gospodarji, gospodinje, rokodelci, trgovci i. t. d.; taki ne bodo sestavljali le koncem leta vkupni račun o svojem denarstvenem stanju, temveč bodo napravili že v začetku vsake večje dôle natančni proračun o dohodkih in troških. V višjih razredih se razloži otrokom tudi svrha in notranja uredba javnih denarnih zavodov, da se tako upozoré na slučaje, ko jim bode móci razpolagati z lastnim imetkom; potem bodo vedeli, kako jim je plodonosno naložiti svoj prebitok, ali kje imajo iskati potrebnih vsot, kadar jih bodo potrebovali.

Prvi pogoj rednim in urejenim národnim odnošajem ni množina dela ali visokost in način plačila; tako tudi ne čas, ki je odmerjen delu, niti način dela samega, akoravno ima vse to velik vpliv na stanje delavcev in vsega prebivalstva. Pravi pogoj k národni sreči in k národnemu blagostanju je edino le v tem, da so pojedinci sposobni za pravo gospodarstvo s svojo imovino in da so vsekdar pripravljeni, isto tudi v resnici uvésti. Kar le slučajno podedujemo ali kar si na slepo srečo pridobimo, to nima pravega obstanka, ako ne znamo prav ravnati z imetkom, ki smo si ga na ta način pridobili. Blagostanje pojedincev in národov vspeva le na podlogi modre gospodarsko-finančne politike. S tem si bode pridobil otrok tudi velik moralni dobiček, kajti svoje delovanje bode uravnal po onih pravilih, ki so podloga pravi, нравstveni dostojnosti človeški. *Fr. Gabršek.*

Zgodovina pedagogije.

(D a l j e.)

Sv. Bazilij je živel v četrtem stoletju in je bil škof v Cezareji. Nekaj časa se je mudil v samoti ter napisal pravila za neko redovniško društvo, kateremu je bil štiri leta predstojnik. V teh pravilih govóri o vzgoji otrok. Redovniki naj se brigajo posebno za sirote, ki se naj zaupajo starejšim in izkušenim možem, da ž njimi potrpežljivo in po očetovsko ravnajo. S pohvalami naj se deca ohrabruje in okrepuje v dobrem, s kaznimi pa naj se privadijo premagovati sama sebe. V svojem govoru „krščanskim mladeničem“ govóri o tem, kako naj se porabijo stari klasiški pisci. Opominja, da naj se mladini slepo ne podajejo, ampak da se iz njih jemlje, kar je v njih dobrega in koristnega.

Sv. Ivan Zlatousti je živel v četrtem stoletju in je bil patrijarh v Carigradu. Svoje misli v vzgoji je razvil v raznih pridigah, radi katerih je bil na dobrem glasu, in v spisu „proti neprijateljem redovništva“. Ostro je obsodil stariše, ki zanemarjajo svoje otroke ali jih popačijo s slabim vzgledom. Polagoma naj se učenec vpeljuje v nauke božje modrosti, ki naj bode vselej glavna naloga vzgoji. Ne vzgojaj sina za govornika, ampak vzrejaj ga v krščanski modrosti. Ne vadi ga samo v jeziku, marveč čisti mu dušo. Poleg domače hiše, kjer naj se največ mati z vzgojo pečá, so potrebna še vzgojališča in samostani, kjer se dečki varujejo pred posvetno pokvarjenostjo in se zgodaj spoznajo s sv. pismom ter vpeljujejo v krščansko življenje.

Sv. Jeronim je živel v četrtem stoletju in v početku petega stoletja. Bil je osobit poznanec jezikov in je na latinski jezik prevel sv. pismo (vulgata). Za zgodovino vzgoje znamenita sta dva njegova lista, v katerih piše o vzgoji. Eden je namenjen odlični Rimljanski Laeti, katera je svojo hčer Pavlo pripravljala za službo Gospodovo, a drugi Pakatuli, hčeri Jeronimovega prijatelja. Sv. Jeronim zahteva, da se deklica vzgojuje v strahu božjem in moralnosti. Njeno srce naj bode čisto; kakor sama ne vé za greh,

tako misli, da so tudi drugi ljudje čisti kakor ona. Nič naj ne čuje in nič naj ne govori, kar se ne ujema s strahom božjim. Posvetnih pesem naj ne pozná, a sramotnih reči naj ne razume. Naj se ne igra z zlatom in škrlatom. Že vnanjost naj jo spominja, da je Bogu posvečena. Zavoljo tega naj se varuje vsakega odvečnega kinča. Deklici je treba dati tisto izobražbo, katera je primerna njenemu spolu. Mati naj jej bode prva učiteljica, a kakošna starejša deklica dokazane zvestobe, poštena in sramožljiva naj jo nadzoruje. Dajejo naj se jej črke iz slonove kosti, da ž njimi sestavlja imena prorokov in apostolov. Za učitelja jej je treba izbrati starejega, a moralnega in učenega človeka. Glasbe naj se ne uči, marveč odlomke iz sv. pisma.

Sv. Avguštin je živel koncem četrtega in početkom petega stoletja. S početka je bil pogan in učitelj govorništva v Milanu, a kasneje kristijan in škof v Hippu. Za pedagogijo sta znamenita posebno dva njegova spisa, namreč njegove „izpovedi“ in „navod početnikov v krščanstvu“. V prvem je opisal svoje življenje in posebno živo in zanimivo načrtal, kako se je boril sam s seboj, namreč s svojim poželjenjem in svojimi strastmi, dokler se naposled ni znebil greha ter postal vreden človek in kristijan. Ta spis je pravo praktično dušeslovje in vzgojeslovje. V drugem spisu daje sv. Avguštin navod djakonu Deogratiasu, kako ima katehumene poučevati v početkih krščanske vere. Razdelil ga je na dva dela, namreč na teoretični in praktični. V prvem delu govori o svojstvih dobrega kateheta in načinu poučevanja ter priporoča, da se pouk v veri začne s pripoveditimi sv. pisma. V drugem delu ste dve uzorni katehezi.

O vzgoji je izrekel sv. Avguštin med drugim tudi ta-le krasna načela: Oče naj se briga za telesno in dušno dobro otroka. Pri vzgoji razlikujemo dvoje, namreč popravljanje in poučevanje; prvo se izpeljuje s strahom, drugo z ljubeznijo. Pogubno je, ako pri vzgoji vlada ljubezen brez strahu ali pa strah brez ljubezni. Človek se mora učiti, dokler je živ. Znanosti v zvezi z religijo se nimajo zavrči. Pouk naj bo primeren otroškim sposobnostim.

Drugi oddelek.

Srednji vek.

I. Cerkevne šole.

V prvi polovici srednjega veka je bila vsa učenost in vse znanstveno izobraževanje v edini lasti duhovništva, ki se je v tej dōbi tudi največ trudilo, da so se ustanovile in uredile šole. Po njegovem prizadevanji nastale so mnogobrojne samostanske, katedralne, kolegijatne (zborne) in farne šole, ki so kaj blagotvorno delovale in vzgojile mnogo odličnih mōž. Spregovorimo tã nekoliko natančneje o njihovi uredbi in njihovem delovanju.

1. Samostanske šole. Za razvitek samostanskih šol si je največ zaslug pridobil red Benediktovcev, ki je bil v šestem stoletji osnovan. Šole tega reda so bile na dobrem glasu in so svetu dale mnogo znamenitih učenjakov in dostojanstvenikov. Tudi pri ženskih samostanih tega reda so bile šole, in to ne samo za deklice, ampak tudi za manjše dečke.

Najznamenitejše šole Benediktovcev so bile v St. Gallenu, Reichenau-u, Fuldi, Párizu i. t. d. V naših krajih je bil imeniten samostan Benediktovcev v Admontu na zgornjem Štajerskem. Ta samostan je slovil radi svojega bogastva, neumornega delovanja menihov v prid človeštva in radi pospeševanja véd in umetnosti celó v jutrove dežele. Ustanovljen je bil l. 1074.